

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 25/2017. (X. 17.) AB HATÁROZATA

a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 606/B. § (1) bekezdés b) és c) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezések elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítása iránti bírói kezdeményezés tárgyában – dr. Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 606/B. § (1) bekezdés b) és c) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezéseket elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az Országgyűlés az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozatával összefüggésben az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvénnyel (a továbbiakban: 2017. évi XXIX. törvény) több ponton is módosította a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt (a továbbiakban: Be.).
- [2] A 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban az Alkotmánybíróság kimondta, hogy „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből eredő alkotmányos követelmény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásakor, hogy a büntetőügy további elintézésében ne vegyen részt olyan bíró, aki az eljárás bármely korábbi szakaszában, így akár a nyomozás során bíróként járt el.” A 2017. évi XXIX. törvény 2017. április 19-i hatállyal egyrészt módosította a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontját, eszerint a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár. Másrészt beiktatta a 606/B. §-t, mely időbeli korlátot állított a fenti rendelkezés alkalmazását illetően. Az előterjesztői, nem hivatalos indokolás szerint az átmeneti rendelkezések megalkotását lényegesen meghatározó körülmény, hogy a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat – ellentétben a hasonló tárgyú döntést megfogalmazó 34/2013. (XI. 22.) AB határozattal – nem tartalmazza azt a megkötést, hogy az alkotmányos követelményt a határozat közzétételét követően indult büntetőeljárásokban kell csak alkalmazni, továbbá meg is semmisítette a kifogásolt kúriai ítéletet. Mindezekre tekintettel kérdésessé vált a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban kifejtett alkotmányos követelmény érvényesítésének az időbelisége. Az alkotmányos követelmény érvényesítése érdekében a bírósági vezetők ugyanis megkezdték a folyamatban lévő összes ügy áttekintését és az érintett büntetőügyek átszignálását, egy konkrét büntető ügyben eljáró kis létszámú törvényszéken pedig a bírák kizártságukra hivatkozással más törvényszék kijelölését kérték az eljárás lefolytatására. Ez azonban az időszerűségi mutatók romlásával járhat, hiszen a hivatásos bíró személyének megváltozása maga után vonja az eljárás megismétlésének kötelezettségét, mivel ennek megsértése feltétlen, tehát mérlegelést nem tűrő hatályon kívül helyezési ok. Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 43. §-ának és 45. §-ának rendelkezéseiből következően az Alkotmánybíróság határozatának *ex tunc* hatálya csak akkor van, ha az Alkotmánybíróság a határozatában Alaptörvénnyel ellentétes jogszabályt semmisít meg és egyúttal kifejezetten rendelkezik is arról, hogy ez a felül nem vizsgált bírói dönté-

seket is érinti. Miután az Alkotmánybíróság a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatában nem rendelkezett alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés megsemmisítéséről, az ezen AB határozatban írt alkotmányos követelménynek az AB határozat közzétételét követően meginduló eljárásokban kell érvényesülnie. A törvényben foglalt további átmeneti rendelkezések megállapítása annak kizárását célozza, hogy az egyébként szigorú határidőkhöz kötött kényszerintézkedésekről szóló nyomozási bírói ügyekben az áttételek a határidő lejártát, ezzel együtt a kényszerintézkedés tárgyában való döntés eredményességét veszélyeztessék.

- [3] A beiktatott átmeneti rendelkezésekkel kapcsolatban három, tartalmilag összefüggő bírói kezdeményezés érkezett az Alkotmánybírósághoz.
- [4] 1. A Nyíregyházi Törvényszék tanácsa a 2017. június 29. napján kelt 3.Bf.289/2016/22. sorszámú végzésével az előtte folyamatban lévő büntetőeljárás tárgyalását felüggesztette és az Abtv. 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Be. 606/B. § (1) bekezdés *b*) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és a hatálybalépésére, 2017. április 19-ére visszaható hatályú megsemmisítését indítványozta.
- [5] A kezdeményezésben foglaltak szerint a törvényszékhez 2016. május 9-én érkezett büntetőügyben, a jelenleg is folyamatban lévő másodfokú büntetőeljárás során az eljáró tanácselnök a tárgyalásra való felkészülés során észlelte, hogy a vádemelés előtt az ügy eloadójával együtt eljár az ügyben a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában. Ezért a tanácselnök a 2017. június 7-én kelt bejelentésében más tanács kijelölését kérte a Be. módosított 21. § (3) bekezdésének *a*) pontjában meghatározott kizáró körülmény fennállására tekintettel, amire a Be. 606/B. § (1) bekezdésének *b*) pontjának speciális átmeneti rendelkezése miatt nem került sor. Ebből következően a Be. olyan rendelkezése alapján kellene a tanácsnak eljárnia, amely álláspontjuk szerint ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményével, illetve a XXVIII. cikk (1) bekezdés szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal.
- [6] Az indítványozó hivatkozik arra, hogy az Alkotmánybíróság a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatával alkotmányos követelményt állapított meg a Be. 21. § (3) bekezdés *a*) pontjához fűződően. Ezt követően az Országgyűlés a 2017. évi XXIX. törvénnyel a Be. 21. § (3) bekezdésének *a*) pontját akként módosította, hogy „a vádemelést követően a bíróság eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár.” Ennek ellenére az ügy elintézésre kijelölt tanácsnak a másodfokú eljárást a Be. 606/B. § (1) bekezdésének *b*) pontjára figyelemmel le kellene folytatnia, az ugyanis kimondja, hogy a Be. módosított 21. § (3) bekezdés *a*) pontját a folyamatban lévő eljárásokban és a jogerős ítélettel elbírált ügyek tekintetében is alkalmazni kell azzal, hogy a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként a 215. § (3) bekezdése alapján eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak. A tanács álláspontja szerint a Be. 21. § (3) bekezdés módosított *a*) pontja ugyan maradéktalanul kielégíti az Alkotmánybíróság határozataiban tükröződő alkotmányos elvárásokat, a törvénymódosításhoz kapcsolódó átmeneti rendelkezések viszont kétséggé teszik az Alkotmánybíróság által elvárt garanciális követelmény következetes érvényesülését. Az Alkotmánybíróság hivatkozott határozatában ugyanis gyakorlatilag az adott normaszöveg bírói értelmezésének alkotmányellenességét állapította meg, mely alkotmányossági problémának a fennállása nem szűkíthető le a 2016. november 30-a után indult büntetőügyekre. Mindebből következően pedig a Be. 606/B. § (1) bekezdés *b*) pontjának alkalmazása esetén a törvényszék eljárási jogosultságát olyan normaszöveg alapozná meg, amelynek alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság teljes ülése csaknem egyhangú határozatában konkrét ügyben már megállapította. Mindez az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett jogbiztonság követelményével ellentétes.
- [7] Az indítványozó tanács rámutatott egyes jogalkalmazási bizonytalanságokra is. Álláspontjuk szerint nem egyértelmű, hogy mely időpont tekinthető az eljárás indulásának, a vádirat vagy vádindítvány, illetőleg magánvádas ügyben a feljelentés bíróságra érkezésének napja, vagy pedig a lajstromozás időpontja az irányadó, amely minden esetben új eljárást keletkeztet minden bíróságon.
- [8] A támadott rendelkezés a jogbiztonságból levezethető visszaható hatályú jogalkotás tilalmába is ütközik a törvényszék szerint, miután egyértelműen elnehezíti a 2016. november 30-a előtt indult büntetőügyek vádlottjainak helyzetét annak következtében, hogy esetükben a pártatlan elbíráláshoz való joguk feltétlen érvényesülése nem biztosított abban az esetben, ha annak elbírálásában a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljáró bíró vesz részt, aminek a lehetőségét a támadott átmeneti rendelkezés nem teszi kizárttá.
- [9] Az indítványozó tanács kiemelte azt is, hogy a Be. 21. § (3) bekezdésének *a*) pontjában foglalt kizáró rendelkezés hatályos szövege összhangban áll az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által biztosított alapvető jogok-

kal, így törvényi szinten megfelelően garantálja a pártatlan bírósági eljáráshoz való jog biztosítását is, amelynek általános körű gyakorlati érvényesülését azonban kétségtelenül gátolja az átmeneti rendelkezések törvénybe iktatása.

- [10] Mindemellett a támadott átmeneti rendelkezéssel kapcsolatban az is megállapítható, hogy az az észszerű határidőn belüli elintézéshez való jogot abszolutizálja a pártatlanságot is magában foglaló tisztességes eljáráshoz való joggal szemben, amivel összefüggésben semmilyen alkotmányosan elfogadható indok nem állapítható meg.
- [11] 2. A Debreceni Ítéltábla tanácsa a 2017. július 19-én kelt Bf.III.370/2017/20. sorszámú végzésével az előtte folyamatban lévő büntetőeljárás tárgyalását felfüggesztette és az Abtv. 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és a hatálybalépésére, 2017. április 19-ére visszaható hatályú megsemmisítését, továbbá a folyamatban lévő ügyben való alkalmazásának kizárását indítványozta.
- [12] Az indítványban foglaltak szerint a Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontja szerint a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontját a folyamatban lévő eljárásokban és a jogerős ítélettel elbírált ügyek tekintetében is alkalmazni kell azzal, hogy az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak. Ebből következően az Ítéltábla olyan bírónak kellene lefolytatni a másodfokú eljárást, akik az Alaptörvénynek megfelelő értelmezés szerint kizárt bírók.
- [13] Az Ítéltáblához 2017. június 13-án felterjesztett ügyben a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontja kizárt bírónak teszi az Ítéltábla indítványt előterjesztő tanácsának tagjait. A törvényalkotó azonban olyan átmeneti rendelkezéseket hozott, amelyek ütköznek a pártatlan bírósághoz, így a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos alapjogokkal, továbbá a törvény előtti egyenlőség alkotmányos elvét is sértik. Az átmeneti rendelkezések célja – az új törvény azonnali alkalmazásának megerősítése mellett –, hogy a folyamatban lévő ügyekben a jogalkalmazó számára egyértelművé tegyék, hogy a Be. 11. §-ával szemben mely új törvényi rendelkezéseket nem kell nyomban alkalmazni, ezzel elkerülhető a már lefolytatott bizonyítási eljárások hatékonyságot gátló megisméltése, illetve az időszerűség ellen ható átszignálások, amelyek egyébként alkotmányos alapjogokat nem érintettek.
- [14] Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése tartalmazza a pártatlan bírósághoz való alkotmányos jogot, de azt az alapvető jogot is, hogy a bíróság az ügyet észszerű határidőn belül bírálja el. Az indítványozó tanács álláspontja szerint a jogalkotó a tisztességes eljárás összetevői közül e kettőnek a konkurálását úgy oldotta fel, hogy az időszerűséget előtérbe helyezte a pártatlanság követelményével szemben, ez azonban a pártatlan bíráskodás ún. objektív tesztjének nem felel meg. A pártatlanság követelménye értelmében el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága egy olyan általános jogelv, amely a legalapvetőbb emberi jogok közé tartozik. Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes bírósági tárgyalás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlen érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkezik. Az Alkotmánybíróság által kimondottan, objektíven nem pártatlannak mutakozó bíró az átmeneti szabályokat tartalmazó jogalkotói aktus következtében sem válik azzá, időlegesen sem, a vádemelés utáni bírósági eljárásban csak kizárt bírónak vehet részt.
- [15] Mindemellett sérti a jogbiztonságot a megsemmisíteni kért átmeneti szabály a törvény előtti egyenlőség alkotmányos alapjogának tükrében is. A tanács álláspontja szerint nem lehet megindokolni, hogy az AB határozatban kijelentett alkotmányos követelmény szerint kizárt bíró egy ideig mégsem kizárt bíró. A jogalkotás miatt ugyanis ez a helyzet, az Alkotmánybíróság által az objektív mérce szerinti pártatlanságát elvesztett bíró egy ideig mégis objektíve is pártatlannak tekintendő. Az Alkotmánybíróság által deklaráltan pártatlanságát veszített bíró törvényes bírónak nem tekinthető. Az átmeneti rendelkezések következményeként az egyidejűleg folyamatban lévő büntető ügyekben kizárással érintett bírák is eljárhatnak, azaz az állampolgároknak egyik ügyben van, a másik ügyben nincs joga arra, hogy az ügyét a törvény által felállított, pártatlan bíróság bírálja el. A törvény előtti egyenlőség ezzel kiüresedik. A pártatlanság objektív mérceje alapján kizárt bíró által lefolytatott eljárásban az időszerűség követelményét értelemszerűen fel sem lehet vetni, az nem versenyezhet a tisztességes bírósági eljárás további ismérveivel, mert kizárt bíró semmilyen eljárási cselekményt nem végezhet, illetve azt csak meg nem történtnek lehet tekinteni, joghatás kiváltására nem képes.

- [16] 3. A Fővárosi Ítéltábla tanácsa a 2017. július 27-én kelt 1.Bf.184/2017/36. sorszámú végzésével az előtte 2017. július 3. óta folyamatban lévő büntetőeljárás tárgyalását felfüggesztette és az Abtv. 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Be. 606/B. § (1) bekezdés c) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és a folyamatban lévő ügyben való alkalmazásának kizárását indítványozta. Az indítványozó tanács szerint e törvényi rendelkezés a határidő megállapítása folytán ellentétben áll a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal, és erre tekintettel sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott pártatlanság elvét, ezért indokolt annak megsemmisítése.
- [17] 4. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket tárgyi összefüggés miatt az Ügyrend 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette és egy eljárásban bírálta el.

II.

- [18] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinnek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

- [19] 2. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi. évi XIX. törvény érintett rendelkezései:

„21. § (3) Az (1) bekezdésben szabályozott eseteken kívül

a) a vádemelést követően a bíróság további eljárásából ki van zárva, aki az ügyben a vádemelés előtt nyomozási bíróként vagy a nyomozási bíró határozata elleni fellebbezés tárgyában eljár,”

„606/B. § (1) E törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény nyel megállapított 21. § (3) bekezdés a) pontját a folyamatban lévő eljárásokban és a jogerős ítélettel elbírált ügyek tekintetében is alkalmazni kell azzal, hogy

[...]

b) a törvényszék másodfokú tanácsának tagjaként a 215. § (3) bekezdése alapján eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak,

c) e törvénynek az egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló 2017. évi XXIX. törvény hatálybalépésének napját megelőző napon hatályban volt 131. § (3) bekezdése, 138. § (3) bekezdése, 142. § (4) bekezdése, illetve 486. §-a alapján az ítéltábla tanácsának tagjaként eljáró bíró a 2016. november 30. után indult büntetőeljárások esetében minősül kizártnak.”

III.

- [20] A bírói kezdeményezések nem megalapozottak.

- [21] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy a beadványok megfelelnek-e a törvényben előírt feltételeknek. Az Abtv. 25. §-a szerint a bíró – a bírósági eljárás felfüggesztése mellett – abban az esetben kezdeményezheti az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróságnál a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bírói kezdeményezések az Abtv. 25. §-ában, valamint az 52. § (1) és (1b) bekezdéseiben előírt, az Alkotmánybíróság 3058/2015. (III. 31.) AB végzésével értelmezett feltételeknek megfelelnek. Mivel a Be. 11. § (1) bekezdése értelmében a büntetőeljárást a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő törvény szerint kell lefolytatni, mely alapján a módosított kizárási szabályoknak mindhárom érintett folyamatban lévő ügyre ki kellene terjedniük és a támadott rendelkezések ezt speciális sza-

bályként kizárják, megállapítható, hogy az egyes eljárásokban alkalmazni kell a támadott rendelkezéseket. Az eljárás felfüggesztése megtörtént, az indítványok határozott kérelmet tartalmaznak, pontosan és egyértelműen megjelölik az indítvány indokait, a támadott jogszabályi rendelkezéseket, illetve az Alaptörvény megsértett rendelkezését. Az indítványok egyszersmind megindokolják, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezések miatt ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével, továbbá kifejezett kérelmet tartalmaznak a támadott jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazása tilalmának kimondására.

- [22] 2. Az alkotmányos követelmény nem új szabály, hanem közvetlenül és egyértelműen az Alaptörvény valamely rendelkezésén alapuló, abban eleve benne rejlő helyes értelmezés, amelyet az Alkotmánybíróság csak felismer és kimond. Megállapításához a felhatalmazást az Abtv. 46. § (3) bekezdése biztosítja. Az Abtv. ezen rendelkezése értelmében az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásában határozattal állapíthatja meg azokat, az Alaptörvény szabályozásából eredő és az Alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a vizsgált, illetve a bírósági eljárásban alkalmazandó jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie.
- [23] Az alkotmányos követelmény mint jogkövetkezmény alkalmazásának célja kettős: egyrészt a kialakult alaptörvény-ellenes helyzet orvoslása és hasonló helyzetek további elkerülése, másrészt pedig az alkalmazott jogszabály kímélete. Akkor alkalmazható, ha megállapítható az az értelmezési tartomány, amelyen belül a jogszabályi rendelkezés alkotmányos marad. Előfordulhat, hogy egy adott rendelkezés önmagában nem minősül alaptörvény-ellenesnek, ugyanakkor annak értelmezési gyakorlata már igen, ilyenkor az Alkotmánybíróság dönthet a rendelkezés megsemmisítése mellett is. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor az adott rendelkezés eleve alaptörvény-ellenes tartalommal hatályosult. Mindemellett igaz azonban az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján az is, hogy a hatályos jogot lehetőleg kímélni kell; abban az esetben, amikor a vizsgált rendelkezésnek van olyan értelmezése, amely az Alaptörvényből fakadó követelményeknek megfelel, akkor a jogrend alkotmányosságát és a jogbiztonságot az alkotmányos követelmény rögzítésével biztosítani tudja az Alkotmánybíróság [9/2013. (III. 6.) AB határozat, Indokolás [35]–[36], 14/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [90]]. E felfogás már az alkotmányos követelmény intézményét kidolgozó 38/1993. (VI. 11.) AB határozatban is megjelent (ABH 1993, 256, 267.) és azóta is elvégzi e mérlegelést az Alkotmánybíróság. Az alkotmányos követelmény alkalmazásának vannak további korlátai is, ezek közé tartozik, hogy az Alkotmánybíróság nem tulajdoníthat olyan tartalmat egy normának, ami abból nem olvasható ki, ezzel ugyanis jogalkotói feladatokat vonna el, illetve az autentikus jogalkotói értelmezést sem írhatja felül ezzel az eszközzel. Mindezeket túl, a követelménynek értelemszerűen alkalmasnak kell lennie arra, hogy az alaptörvény-ellenes helyzetet az Alaptörvénynek megfelelően rendezze. Mind a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, mind pedig a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat meghozatala során arra a következtetésre jutott az Alkotmánybíróság, hogy az alkalmazott jogszabályi rendelkezések bírói értelmezése szűkítő volt, mely alaptörvény-ellenességhez vezetett, ugyanakkor megállapítható az Alaptörvénynek megfelelő értelmezés is, ezért a jogszabály kímélete és alkotmányos követelmény megállapítása mellett döntött.
- [24] Az Alaptörvény 28. cikkéből következően a bíróságoknak ítélezési tevékenységük során figyelembe kell venniük, hogy a jogszabály mely jelentése felel meg az Alaptörvénynek és ezzel az értelemmel kell alkalmazniuk a jogszabályt az egyedi ügyekben. Az alkotmányos követelmény megállapításával az Alkotmánybíróság a fentiekből következően tehát a jogalkalmazó jogértelmezését segíti annak érdekében, hogy az megfeleljen a 28. cikkből és összességben az Alaptörvény egészéből fakadó követelményeknek. Az alkotmánybírósági határozat rendelkező részébe foglalt alkotmányos követelmény a bíróságokra kötelező, és attól eltérő jelentést nem tulajdoníthatnak az adott jogszabályi rendelkezésnek.
- [25] Az, hogy az Alkotmánybíróság a lehetséges jogértelmezések közül kiválasztja az alkotmányosat, azt is jelenti, hogy ez az értelmezés eleve adott volt, még akkor is, ha esetleg annak jogalkalmazói kimondására nem, vagy nem teljesen ilyen tartalommal került sor. Az alkotmányos követelmény megállapításával az Alkotmánybíróság nem új jogértelmezést határoz meg, ami korábban még nem létezett, erre nincs is lehetősége. Ugyanez igaz a kapcsolódó alapvető jog értelmezésére is, amelyre az Alkotmánybíróság visszavezeti az alkotmányos követelményt: az adott alapjog tartalma is adott, amit az értelmezés során esetről-esetre formálisan is megfogalmaz az Alkotmánybíróság. Mindennek nyilvánvalóan nem felel meg a Be. módosítási javaslat indokolásának azon része, mely a követelmény időbeli hatályát elemzi. Erre ugyanakkor nem kellett tekintettel lennie az Alkotmánybíróságnak, mivel az ott leírtak nem minősülnek autentikus jogalkotói értelmezésnek.

- [26] Természetesen nincs akadálya annak, hogy a jogalkotó módosítsa az alkotmányos követelménnyel érintett jogszabályi rendelkezést. Ez ugyanakkor nem vezethet a jogbiztonság, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog sérelméhez, vagyis a címzettek számára egyértelműnek kell lennie, hogy milyen eljárási szabályok irányadóak az adott ügyben, másrészt a módosítás nem üresítheti ki az említett alapjog tartalmát. A módosításnak tehát azt kell céloznia, hogy a jogszabály alkotmányos tartalma formálisan, jogszabályszöveggként is megjelenjen, még tovább egyértelműsítve az alkalmazandó jogot.
- [27] Erre került sor a jelen ügyben is. Az, hogy a jogalkotó az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményt megállapító határozatának hivatalos lapban történő megjelenésének napjától rendeli alkalmazni a módosított normaszöveget, meghatározva, hogy az mely ügyekre terjed ki és melyekre nem, felveti annak a kérdését, hogy – ahogyan erre a három indítványozó tanács is egyöntetűen következtetett – a jogalkotó az Alkotmánybíróság döntésének jogkövetkezményeit alaptörvény-ellenesen korlátozta. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság jelen ügyben is a hatályos jog kíméletével járt el megállapítva, hogy az indítványokban felvetett ellentmondás megfelelő jogértelmezéssel feloldható.
- [28] A támadott rendelkezés ugyanis a Be. 2017. évi XXIX. törvénnyel megállapított 21. § (3) bekezdés a) pontjának alkalmazásáról, illetve annak mellőzéséről szól. Azon ügyekben tehát, melyekre a módosított kizárási rendelkezés kiterjed, a bíróság összetétele megfelel az Alkotmánybíróság követelményének. Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy a támadott rendelkezések nem sértik az Alaptörvény hivatkozott rendelkezéseit, ezért az indítványokat elutasította.
- [29] 3. Az indítványok elutasítása ellenére fennmarad az azokra okot adó kérdés, hogy milyen szabályok alapján kell eljárni azokban az ügyekben, amelyek a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat közzétételkor folyamatban voltak, vagy ezt követően, de a Be. módosítása előtt indultak.
- [30] Az Alkotmánybíróság határozatának *erga omnes* kötelező hatályát az alkotmányos követelményt jogszabályba foglaló jogalkotói döntés nyilvánvalóan nem ronthatja le. A derogációs tilalom vonatkozik az időbeliségre, tehát a jogalkotó nem korlátozhatja az alkotmányos követelmény alkalmazását valamilyen jövőbeli időponttól kezdődő időszakra, és vonatkozik az eljárás szakaszaira is, tehát a nyomozás elrendelésével kezdődő büntetőeljárás egészére irányadó, nem korlátozható az ügyek bíróságra érkezésére.
- [31] Azon ügyekben tehát, amelyekben nem lehet alkalmazni a Be.-be épített módosított kizárási szabályokat, a bíróságoknak közvetlenül kell figyelembe venniük a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal megállapított alkotmányos követelményt. Az alkotmányos követelmény alkalmazása ugyanakkor mindig konkrét ügyekhez kapcsolódik, azoktól nem szakadhat el. Ebből egyszersmind az is következik, hogy nincs lehetősége az Alkotmánybíróságnak arra, hogy hivatalból egyenként megvizsgálja az általános hatáskörű bíróságok előtt folyamatban lévő azon ügyeket, amelyekben felmerül az alkotmányos követelmény érvényesítése. Ez az eljáró általános hatáskörű bíróságok feladata.
- [32] A 21/2016. (XI. 30.) AB határozatával az ügyek sokféleségét és a jogbiztonságot mérlegelve az Alkotmánybíróság nem rendelte el a lezárt ügyek felülvizsgálatát. A határozata meghozatalakor jogerősen befejezett ügyek tekintetében tehát a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat nem hozott létre új jogorvoslati okot, és az alkotmányjogi panasz benyújtására rendelkezésre álló lejárt határidőket sem élesztette fel.
- [33] Azokban az ügyekben viszont, amelyek a 21/2016. (XI. 30.) AB határozat közzétételkor folyamatban voltak, vagy amelyek a közzétételt követően indultak, de nem esnek a Be. módosított szabályának hatálya alá, a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban megfogalmazott alkotmányos követelményt alkalmazni kell. Az alkalmazási köteleesség alól csak kényszerítő okon alapuló kevés kivétel képzelhető el. Ilyen kivétel lehet, ha a kizárási szabály alkalmazása esetén nem lenne olyan bíró vagy bírósági tanács, amely eljárhatna az ügyben, és az így keletkező akadály a bíróságok rendelkezésére álló igazgatási eszközök alkalmazásával (kirendelés, más ügyszakos bíró ideiglenes kijelölése) sem volna elhárítható. A bíróságoknak ez a kötelezettsége az Alaptörvény 28. cikkén alapul, mely szerint a jogszabályokat (többek között) az Alaptörvénnyel összhangban kötelesek értelmezni {2/2013. (I. 23.) AB határozat, Indokolás [49]}. Ha pedig az Alkotmánybíróság megadta a kötelező értelmezést, akkor attól nem térhetnek el. Erre a Be. támadott rendelkezéseitől függetlenül a vizsgált ügyekben is lehetőségük van.
- [34] Az alkotmányos követelmény figyelembe vételének elmulasztását az Alkotmánybíróság utólag, megfelelő alkotmányjogi panasz alapján, esetről esetre fogja megállapítani. Az alkotmányos követelmény figyelmen kívül hagyásának jogkövetkezménye az említett kényszerítő körülményen alapuló egészen kivételes esetektől eltekintve – ha az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jog megsér-

tésére hivatkozó alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. előírásainak és megalapozottnak bizonyul – csak az érintett bírósági döntés megsemmisítése lehet.

IV.

[35] A határozat közzététele a Magyar Közlönyben az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondatán alapul.

Budapest, 2017. október 10.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.
előadó alkotmánybíró

Dr. Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [36] Párhuzamos indokolásom elkészítésének indoka a határozat rendelkező részében szereplő elutasításhoz fűzött indokolás hiánya.
- [37] A Debreceni Ítéltábla, a Nyíregyházi Törvényszék, valamint a Fővárosi Ítéltábla bírái a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény [a továbbiakban: Be.] 606/B. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontjainak alkotmányossági vizsgálatát kezdeményezték az Alkotmánybíróságon, vagyis egyedi normakontroll iránti indítványt nyújtottak be. Az elbírálás során az Alkotmánybíróságnak az indítványokban megjelölt norma, a Be. 606/B. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontjai Alaptörvénnyel való összhangjáról kellett volna döntenie, közelebbről – az indítványok részletes indokolása alapján – arról, hogy a Be. vizsgálni kért rendelkezései biztosítják-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó pártatlan bírósághoz való alkotmányos jogot. Álláspontom szerint ez a vizsgálat a többségi határozatból kimaradt.
- [38] Az indítványozó bíróságok folyamatban levő ügyek felfüggesztése mellett, az Abtv. 25. § (1) bekezdését „kötelezettségüként” értelmezve indítványaikban részletes indokát adták kérelmüknek a következők szerint. A Be. 21. § (3) bekezdés *a*) pontja hatálybalépéséről és „végrehajtásáról” a Be. 606/B. § (1) *b*) és *c*) pontjai rendelkeznek. Mégpedig olyan módon, hogy a Be. 21. § (3) bekezdés *a*) pontját nem valamennyi folyamatban levő büntetőeljárásban, hanem szűkebben kell alkalmazni: a 606/B. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján 2013. november 22-ét követően, a 606/B. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontjai alapján 2016. november 30-át követően indult büntetőeljárásokban. Az indítványokban – a folyamatban levő büntetőeljárásokon keresztül – bemutatott jogalkalmazói probléma Alaptörvénynek megfelelő megoldását az Alkotmánybíróság 21/2016. (XI. 30.) AB határozata [a továbbiakban ABh.] sem segíti, ugyanis a hatálybaléptetés indítványokkal támadott módja, a Be. 606/B. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontjai felülírják az ABh.-ban megfogalmazott alkotmányos követelmény érvényesülését, vagyis hogy *erga omnes* módon valamennyi büntetőeljárásban érvényesülni tudjon.
- [39] A határozat indokolása az indítványok elutasításának indokaként mindössze a következőket fogalmazza meg: „[a]zon ügyekben tehát, melyekre a módosított kizárási rendelkezés kiterjed, a bíróság összetétele megfelel az Alkotmánybíróság követelményének”; valamint „[a]zon ügyekben tehát, amelyekben nem lehet alkalmazni a Be.-be épített módosított kizárási szabályokat, a bíróságoknak közvetlenül kell figyelembe venniük a 21/2016. (XI. 30.) AB határozattal megállapított alkotmányos követelményt.”
- [40] Ebből azonban nem derül ki, hogy az indítványozó bíróságok által állított, a Be. 606/B. § (1) *b*) és *c*) pontjaiban szereplő, a Be. 21. § (3) bekezdés *a*) pontjához és az Abh.-ban foglalt alkotmányos követelményhez képest szűkebb tárgyi hatály, alkalmazási tartomány megállapítása Alaptörvény konform-e.
- [41] Ezzel összefüggésben nem tér ki arra sem a határozat indokolása, hogy vajon a Be. 606/B. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontjai valóban szűkebb módon határozzák-e meg a kizárási szabályok körét. Anélkül utasítja el az indítványokat, hogy állást foglalna arról, hogy 2016. november 30-át megelőzően és azt követően indult büntetőeljárásokban a Be. 21. § (3) bekezdés *a*) pontjának módosított vagy módosítást megelőző normaszövege irányadó-e. A Be. 606/B. § (1) bekezdés *b*) és *c*) pontjai az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének való

megfelelése úgy lett volna kimutatható, ha állást foglal az Alkotmánybíróság arról, hogy Be. 606/B. § (1) bekezdésének első fordulatában megfogalmazott szabály, vagyis, hogy az eljárási norma rendelkezéseit a folyamatban levő eljárásokban alkalmazni kell, érvényesül-e a Be. 21. § (3) bekezdés a) pontjára. Ezzel kaptak volna pontos választ az indítványozók arra a kérdésre is: előfordulhat-e, hogy 2016. november 30-a előtt indult büntetőeljárásokban az Abh.-ban foglalt alkotmányos követelménnyel ellentétes kizárási szabályt kell alkalmazni.

[42] Tekintettel arra, hogy az ABh.-ban foglalt alkotmányos követelmény megállapítását az ahhoz fűzött különvéleményemben kifejtett indokaim alapján már akkor sem támogattam, csupán jelezni kívánom, hogy mulasztás megállapításával, a jelenlegi jogalkalmazásban megjelenő értelmezési probléma is elkerülhető lett volna. Jelen határozat alapjául szolgáló indítványok arra mutattak rá, hogy az alkotmányos követelmény, mint az Alkotmánybíróság által az ABh.-ban alkalmazott jogkövetkezmény, alkalmatlan volt arra, hogy „az alaptörvény-ellenes helyzetet az Alaptörvénynek megfelelően rendezze” (vö. Indokolás [23]).

[43] Az Alkotmánybíróság a bíróságok számára az Alaptörvény 28. cikkében előírt kötelezettségének teljesítését az Abtv. 25. §-ában biztosított hatáskörében eljárva a fenti kérdések érdemi vizsgálatával segítette volna. Így tett volna eleget az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontjában deklarált feladatának.

Budapest, 2017. október 10.

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1469/2017.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2017. évi 168. számában.

